
УДК 001.32(477):005.745

Ясенецький В., канд. техн. наук (УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого)

Репортаж із загальних зборів Національної академії аграрних наук України

У статті йдеться про основні завдання, які ставить перед собою Національна академія аграрних наук України (НААН України).

Ключові слова: Національна академія аграрних наук України, загальні збори, результати роботи за 2014 рік, основні напрямки роботи в 2015 році.

26 березня 2015 року в Києві в приміщенні Національної академії аграрних наук України відбулися загальні збори НААН України (далі НААН).

У засіданні взяли участь 75% академіків і членів-кореспондентів академії.

У процесі роботи загальних зборів згідно з розпорядком дня були заслухані такі доповіді:

президента академії Я. Гадзала – «Про підсумки роботи НААН за 2014 рік та основні завдання на перспективу», віце-президента НААН України М. Ващенко – «Про фінансове забезпечення та використання коштів у 2014 році в системі НААН, віце-президента НААН В. Жука – «Наукові основи розвитку аграрного підпри-

ємства та сільських територій за селозберігаючою моделлю».

У процесі проведення засідання з предметними доповідями виступили член-кор. НААН, директор УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого В. Кравчук; член-кор. НААН, ректор Білоцерківського національного аграрного університету А. Даниленко та інші.

Президент академії Я. Гадзало у своєму виступі відзначив, що науково-дослідні установи Академії у 2014 році виконували 1683 завдання за 44-ма програмами наукових досліджень, в їх числі 853 завдання – фундаментальні і 830 – прикладні. Дослідження проводили 4414 вчених, із них 336 – доктори наук та 1627 – кан-

дидати наук. Завершено 22 прикладних проектів.

Науковими установами НААН у 2014 році передано на сортопробування насіння 101 нового сорту і гібридів та отримано 227 охоронних документів на попередньо передані матеріали. Найбільш ефективними у селекційній роботі за звітний рік були: Державна установа «Інститут сільського господарства степової зони НААН», селекціонери якого подали 30 заявок та отримали 75 охоронних документів; Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення – 17 заявок і 23 охоронних документи; Інститут рослинництва імені В. Я. Юр'єва НААН – 2 заявки та 42 охоронних документи.

За 1908 ліцензійними угодами на використання об'єкта права інтелектуальної власності науковими установами НААН отримано 22,6 млн грн та 51,3 млн грн – за 4151 господарською угодою. Слід відзначити ефективність роботи з цього питання наукових установ Академії: Селекційно-генетичного інституту – Національного центру насіннезнавства та сортовивчення, який отримав 6635,0 тис. грн за 595 ліцензійними угодами, Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва – 4557,8 – за 338 угодами, Державної установи Інституту сільського господарства степової зони НААН – 3388,0 тис. грн за 105 ліцензійними угодами.

У галузі економіки і продовольства розроблено низку нових та внесено зміни до існуючих законодавчих і нормативно-правових актів з питань забезпечення економічних засад конкурентоспроможного аграрного виробництва та інвестиційної привабливості переробної галузі та сільського господарства, з них проекти: законів України – 16; державних програм розвитку АПК та сільських територій – 2; постанов Кабінету Міністрів і указів Президента України – 3.

Науковими установами Академії у 2014 році було видано: 202 книги (з них 5 у зарубіжних країнах); 137 наукових журналів; 65 міжвідомчих тематичних збірників; 61 бюлетень.

Загальний обсяг підготовленої до друку Державним видавництвом «Аграрна наука» та виданої книжкової продукції і періодичних видань за 2014 рік становить 591,5 обліково-видавничого аркуша.

У 2014 році за рахунок державного замовлення проходили підготовку 830 аспірантів (у тому числі 403 – з відривом від виробництва) із 52 спеціальностей та 34 докторанти – із 18 спеціальностей. У наукових установах Академії зараховано: до аспірантури – 237 осіб (у тому числі з відривом від виробництва – 135) та до докторантури – 13 осіб. Випуск аспірантів та докторантів становив 228 і 10 осіб відповідно. Завершили навчання з відривом від виробництва 123 аспіранти. 80,5% випускників аспірантури працевлаштовано в установах Академії.

При 21 науковій установі Академії діяли 24 спеціалізовані вчені ради. В них було прийнято до розгляду і захищено 151 кандидатську та 19 докторських дисертацій.

Для виконання фундаментальних досліджень, прикладних наукових та науково-технічних розробок за загальним фондом державного бюджету у 2014 році було виділено 404,4 млн грн, з яких використано: на проведення фундаментальних досліджень – 60%; прикладні розробки – 36%; підготовку наукових кадрів – 3,5%; на збереження об'єктів, що становлять націо-

нальне надбання, видавничу діяльність, розвиток наукової інфраструктури – 0,5%. інфляційні процеси та необхідність постійної індексації заробітної плати в умовах зменшення бюджетного фінансування НААН (на 50% потреби) зумовили використання 90% загального фронду бюджету на соціальні видатки. При цьому понад 7 тис. працівників Академії у 2014 році отримали середньомісячну заробітну плату в сумі 2941 гривень.

Завдяки впровадженню наукових розробок, удосконаленню виробничих технологій до спеціального фонду Академії надійшло 207,5 млн грн, або в середньому на 1 грн коштів загального фонду державного бюджету отримано 50 копійок власних надходжень. Це становить на 1 працівника 27,9 тис. грн, а на 1 га дослідних земельних ділянок – 4,2 тис. грн.

Водночас Президія НААН націлює наукові й виробничі колективи Академії на подолання деяких негативних тенденцій. Простежується продовження старіння наукових кадрів. Недостатньо молодих вчених проходить стажування у світових наукових установах. Ряд академічних інститутів у звітному році залучили до спеціального фонду менше 10 копійок на 1 грн бюджетного фінансування.

У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, щороку зменшується частка сортів і гібридів сільськогосподарських культур НААН. Спостерігається стійка тенденція щорічного скорочення площ посівів в Україні вітчизняних гібридів і розширення іноземних, зокрема в посівах кукурудзи, соняшнику, озимого ріпаку, цукрових буряків.

Основні пріоритетні завдання наукових досліджень НААН

За напрямом землеробство, меліорація та механізація:

1. Наукове обґрунтування збалансованого використання, відтворення і управління ресурсами; дослідження процесів стабілізації та секвестрування вуглецю, управління живлення рослин та кругообігом елементів у агробіоценозах;

2. Удосконалення методології досліджень меліорацій; наукове і технологічне забезпечення регулювання водного балансу територій та якості води у водних екосистемах;

3. Теоретичне і методологічне обґрунтування новітніх систем землеробства; адаптація аграрного виробництва до змін клімату;

4. Стабілізація земельних відносин і землекористування в сучасних агроландшафтах та високоефективне використання геоінформаційних технологій в управлінні виробництвом та природними процесами;

5. Наукове забезпечення гармонізації функціонування системи «людина – машина – ґрунт – рослина – тварина» та їх складових; розроблення інформаційних технологій і технічних засобів для їх реалізації в агропромисловому виробництві.

За напрямом рослинництво:

1. Застосування сучасних методів біотехнології, генної інженерії, молекулярних маркерів, культури тканини для прискорення селекційного процесу при створенні більш досконалих форм рослин з підвищеною якістю продукції та стійких до біотичних і абіотичних факторів;

2. Розроблення і використання біотехнологічних методів діагностики вірусних хвороб, удосконалення технологій оздоровлення інфікованого вірусами

садивного та насіннєвого матеріалу;

3. Створення сучасних адаптивних технологій вирощування, що дають змогу уникнути негативної дії стресів різного походження, посилюють процеси фотосинтезу рослин та підвищують біологічну продуктивність сільськогосподарських культур;

4. Сконцентрувати зусилля наукових колективів на дослідженнях з вирощування біосировини для виробництва біотанолу, біодизелю, твердого біопалива, біогазу.

За напрямом зоотехнія:

1. Розроблення і використання сучасних методів геномної селекції, генної інженерії та біотехнології для цілеспрямованого розвитку популяцій сільськогосподарських тварин;

2. Дослідження фізіолого-біохімічних механізмів формування та регуляції високої продуктивності сільськогосподарських тварин;

3. Обґрунтування найбільш ефективних напрямів використання наноматеріалів у тваринництві;

Слід відзначити також змістовні доповіді чл.-кор. НААН, директора УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого, д-ра техн. наук В. Кравчука та ректора Білоцерківського національного аграрного університету, д-ра екон. наук А. Даниленка.

За результатами роботи загальних зборів прийнято рішення:

Президії НААН:

- забезпечити підготовку наукових кадрів для реалізації пріоритетних напрямків досліджень (генетики, біотехнології, фізіології та інших);

- поширити досвід роботи передових наукових колективів Академії щодо залучення позабюджетних коштів;

- до 1 травня 2015 року прийняти рішення щодо реформування науково-експериментальної бази Академії;

- до 15 червня 2015 року завершити формування програм наукових досліджень на 2016-2020 роки;

- порушити перед Кабінетом Міністрів України питання про прийняття рішення щодо пріоритету вирощування і розмноження вітчизняних сортів рослин і порід тварин; надання дотацій та пільг тим державним господарствам, які використовують вітчизняні селекційні досягнення у галузях рослинництва і тваринництва;

- порушити клопотання перед Міністерством аграрної політики та продовольства України щодо прискорення в умовах нових економічних і політичних викликів розроблення системи національних регуляторних та нормативних документів у аграрній сфері, гармонізованих з нормативно-правовою базою європейського Союзу;

- ініціювати розгляд Верховною Радою України проекту Закону України «Про приєднання України до Міжнародної угоди про генетичні ресурси рослин для продовольства та сільського господарства»;

- ініціювати перед Міністерством аграрної політики та продовольства України реалізацію пілотного проекту «Сучасна система селекції у тваринництві України» та сприяння створення на базі наукових установ Національних референс-лабораторій з наданням їм функцій постановки кінцевого діагнозу на особливо небезпечні інфекції;

- ініціювати розроблення і підписання міждержавної угоди про співробітництво європейських країн і України в галузі адаптивного землеробства і виробництва органічної сільськогосподарської продукції та

біологічної сировини;

- координувати залучення наукових установ НААН до програми ЄС з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020»;

- організувати взаємодію та повною мірою використовувати міжнародні фонди патентних служб і стандартизації;

- провести організаційну та нормативно-правову роботу з укладання контракту на 2015-2017 роки Національною академією аграрних наук України з уповноваженими структурами Посольства Сполучених Штатів Америки в Україні щодо виконання Програми зменшення біологічної загрози в Україні (технічна допомога).

3. Відділенням Академії вжити заходів щодо виконання наукових і науково-експериментальних завдань на 2015 рік та включити до переліку пріоритетних завдань наукових досліджень на 2016-2020 роки:

а) Відділенню землеробства, меліорації та механізації:

- розроблення високопродуктивних адаптивних систем землеробства в умовах зміни клімату, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, гарантування продовольчої безпеки та зростання експортного потенціалу держави;

- розроблення системи аерокосмічного моніторингу агроресурсів для адаптації аграрного виробництва до змін клімату, визначення стану та прогнозування продуктивності агроєкосистем на близьку і віддалену перспективи;

- розроблення методології оцінювання, прогнозування і візуалізації водоресурсного потенціалу на територіях водних басейнів та його змін під впливом кліматичних і антропогенних факторів;

- удосконалення технологій утилізації відходів скотарства і птахівництва та їхньої переробки на високоякісні органічні й органо-мінеральні добрива;

- оптимізація біологічних процесів у формуванні родючості ґрунтів і технологій ефективного застосування мікроорганізмів у ресурсо- та енергоощадному аграрному виробництві;

- реалізація концепції теплозабезпечення сільських територій на основі місцевих відновлюваних видів біопалива.

б) Відділенню рослинництва:

- застосування сучасних методів біотехнології, генної інженерії, молекулярних маркерів, культури тканини для прискорення селекційного процесу при створенні більш досконалих форм рослин з підвищеною якістю продукції та стійких до біотичних і абіотичних факторів;

- розроблення і використання біотехнологічних методів діагностики вірусних хвороб, удосконалення технологій оздоровлення інфікованого вірусами садивного та насіннєвого матеріалу;

- створення сучасних адаптивних технологій вирощування сільськогосподарських культур, що забезпечать уникнення негативної дії стресів різної природи, посилять процеси фотосинтезу рослин та підвищать їхню біологічну продуктивність;

- розроблення сучасних екологічних та ефективних прийомів захисту посівів сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб та бур'янів у біологічних системах землеробства;

• сконцентрувати зусилля наукових колективів на дослідженні з вирощування біосировини для виробництва біоетанолу, біодизелю, твердого біопалива, біогазу.

в) Відділенню зоотехнології:

• розроблення і використання сучасних методів геномної селекції, генної інженерії та біотехнологій для цілеспрямованого розвитку популяцій сільськогосподарських тварин;

• обґрунтування найбільш ефективних напрямів використання наноматеріалів у тваринництві;

• створення інноваційних ресурсощадних технологій і обладнання для виробництва продукції тваринництва;

• відпрацювання системи оцінювання якості різних видів кормів і тваринницької продукції, отриманих за інтенсивними та екстенсивними технологіями.

г) Відділенню ветеринарної медицини:

• активізація діяльності науково-виробничих центрів інститутів ветеринарної медицини, створених спільним наказом Академії і Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України з метою підвищення ефективності прогнозування, діагностики, профілактики та контролю емерджентних захворювань тварин;

• завершити комплекс заходів щодо проведення акредитації, атестації та сертифікації провідних наукових лабораторій згідно з міжнародними вимогами ISO/IEC 17025:2005

• активізувати роботу з формування «Концепції розвитку» українсько-американської співпраці у галузі зменшення біоагроз і забезпечення створення лабораторій BSL-3 та BSL-2.

г) Відділенню аграрної економіки і продовольства:

• наукове забезпечення інвестиційної привабливості та зростання зовнішньоекономічної активності аграрного сектору в умовах інтеграції України до Європейського Союзу;

• науково-методичне забезпечення завершення земельної реформи в Україні та вдосконалення державного управління у сфері земельних ресурсів і землекористування;

• організаційні та економічні засади побудови національної системи фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва;

• забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва на сільських територіях;

• ефективні системи якості та комплексної переробки сільськогосподарської сировини для виробництва харчових продуктів високої поживної і біологічної цінності.

д) Відділенню наукового забезпечення інноваційного розвитку:

• розроблення методологічних та організаційних засад формування технологічної платформи «Агротехнополіс»;

• запровадження моделі та організація створення Наукового парку в системі НААН;

• розроблення та запровадження механізмів реалізації проектів Наукового парку, сприяння залученню інвестицій, розвитку кластерних проектних об'єднань з виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції і продовольства;

• наукове обґрунтування та забезпечення організаційно-методичного супроводу ефективного функціонування аграрної науки на основі поєднання можли-

востей і переваг науково-виробничої та інноваційно-підприємницької діяльності.

4. Дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам НААН на виконання статутних зобов'язань:

• активізувати участь в управлінні діяльністю НААН через координацію та виконання на світовому рівні фундаментальних і прикладних наукових досліджень за визначеними пріоритетними напрямками та посилення впливу їх результатів на інноваційний розвиток аграрного сектору економіки України;

• сприяти розширенню інформаційно-аналітичної та науково-експертної діяльності НААН, забезпеченню її ключової ролі у здійсненні наукового прогнозування розвитку агропромислового комплексу;

• забезпечити активне обговорення та напрацювання пропозицій щодо реалізації реформаційних процесів аграрної науки на виконання основних положень програмних документів Президента України та Уряду країни Верховної Ради України (Коаліційної угоди Верховної Ради України VIII скликання, «Стратегія реформ – 2020» Президента України, Програми дій Уряду на 2014-2024 роки).

5. Директорам наукових установ Академії:

• розробити заходи з фінансового і кадрового забезпечення виконання завдань програм наукових досліджень НААН на 2015 рік;

• забезпечити формування програм досліджень на 2016-2020 роки в рамках основних пріоритетних завдань наукових досліджень НААН на 2016 – 2020 роки;

• вжити практичних дій щодо збільшення надходжень позабюджетних коштів на основі використання створеної в інституті інтелектуальної власності та досвіду роботи передових наукових установ Академії;

• посилити роботу з підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, зокрема для пріоритетних напрямів наукових досліджень;

• посилити участь науковців у міжнародних проектах та грантових дослідженнях наукових установ країн ЄС.

6. Директорам державних підприємств дослідних господарств наукових установ Академії:

• забезпечити виконання статутних завдань експериментальних підприємств Академії;

• розробити заходи щодо отримання конкурентоспроможної ціни на вироблене підприємством високоякісне насіння та елітні тварини;

• збільшити рівень і розмір дохідності на 1 га ріллі до рівня, що перевищує обласний (районний).

7. Контроль за виконанням постанови Загальних зборів Національної академії аграрних наук України покласти на президента Академії академіка НААН Гадзала Я. М.

Анотація. В статті говориться про основні задачі, які ставит перед собою Національна академія аграрних наук України (НААН України).

Summary. The article refers to the main tasks which the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (Ukraine NAAS) sets for itself.

Стаття надійшла до редакції 2 квітня 2015 р.